

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XLI. št. 3-4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

de marzo a junio 1994

GENERACIJA BREZ MEJA

Odhajali smo v svet, a nismo odhajali v tujino; bili smo na poti po tisto, kar je bilo naše. Ves svet nam je voljno legal v naročje, zvenelo je od vseh strani, pred nami je bil beli, svetli prt brezbrežnosti, na njem darovi, prebogati za otroke najmanjšega naroda v Evropi. Vsi in vse je rastlo v ogromnost templjev, lovili smo se v kupole brez stolpov, srepeli v opojno tekmo z večnostjo.

Odtrgali smo se od doma, a z večnim zvenom njihove oporoke v srcu, ter smo rasli v spoznanje, da je trpljenje najvišja raztopina ljubezni. Od tam nam poje himna o rasti v očiščevanju, med nas doni nenehno žuborenje nikdar izpetega slavošpeva luči, oči nam zalivajo zlate in modre barve listin o večni zasidranosti slovenstva — med nas prihaja, ker je brez meja; meja ni bilo pred nami, jih ni in jih nikdar več ne bo po vsej zemeljski obli. Resnično, vrženi smo bili v prepad nič, da bi v ognju lastne krvi spoznali, kako smo neizčrpljivi v neskončnosti pravice in resnice; smo kakor vladarji dežel brez meja na početku in brez meja na koncu.

Tako postajamo nič in vse. Vdano se predajamo harmonijam sveta, ki je ves samo naš. Smo odmev v odmevu brez dna, živimo iz noči v novi dan, polni bogatije in poslanstva slovenstva. Bilo je in je najbolj ob naši strani, kadar smo v najglobljih neдрjih sveta. Ne, ne — le nikar meja! Vsak naš trenutek je dolg kakor večnost in vsaka večnost je bogata kakor en naš trenutek!

Živimo v uri velikega pričakovanja — bliža se najvišji advent za srečanje z Lepoto!

Vsak je v svoji kamrici brez meja, ko je bolečina sreča in je sreča bolečina. Ponižno prihajamo, da bi se postavili ob stran BESEDI, ki je zapela:

“Živé naj vsi naródi...”

Ruda Jurčec
Glas L. XI. 18 (23.9.1964)

Nagovor ob občnem zboru Slovenske kulturne akcije

LETOŠNJI občni zbor sovпада z našim ponosnim štiridesetletnim jubilejem. Prihajajo mi na misel besede prvega predsednika SKA Rudolfa Jurčeca na prvem umetniškem večeru leta 1954, ko je ugotavljal, da se “dejansko že vsi kulturni delavci po svetu zlivajo v pravo “republiko duhov”, kjer jim svobode nikdo ne more jemati ali pa po svoje omejevati.” Ob prvem desetletnem jubileju je Jurčec zapisal preroške besede: “... in kaj si želimo v drugem desetletju: ostati v vednem soglasju s pravimi vrednotami naše duhovnosti. ...Kdor dela za pravo svobodo duhovnih vrednot in njih razcvit, črpa iz srca in svojim bližnjim širi brezbrežne meje optimizma in poguma... Naš korak je ostal pogumen, kakor prve dni in naš pogled se obrača v svet, ponižno in preprosto, vendar poln vere, da svet ne bo mogel biti pravično zgrajen, če v njem ne bo odmerjen pravičen delež slovenskemu narodu... Ob spominu na prehojeno pot, ob spominu na obiskovanja neizmerne sreče v ustvarjanju se podajamo v novo dobo brez oklevanja. Slovenstvo nam bo vlivalo vero in potrebne moči...”

Poglejmo nazaj na naš začetek. Štirideset plodnih in garanja polnih let je obrodilo neizmerno žetev prelepih sadov. Nad stopetdeset imen pionirjev, ki so žrtvovali svoj čas in denar, ki so se mnogokrat odtrgovali družinskim obveznostim, ki so zanemarjali svoje profesionalne kariere in se izpostavljali nemalim kritikam celó svojih nerazumevajočih sonarodnjakov, vse to je dokaz, da je bil naš duh močan in pogumen, da je bila naša pot pravilna. Nismo se utopili v “tujini”, ker smo poleteli višje, v širni svet kulture, kjer imamo tudi Slovenci svoj zaslužen prostor. Ni nas premamilo materialistično okolje, dokazali smo, da je mogoče plavati proti tokovom, celo to, da je prav v tem edina rešitev za človeka v današnji duhovni krizi.

Danes, po štiridesetih letih, ko so vrste začetnih pionirjev že zredčene in ko pojenja ogenj, ki ga je zanetila njihova zvestoba slovenstvu, se preostali in mlajši zdomski kulturniki iz druge generacije še vedno oklepamo te naše trdnjave, Slovenske kulturne akcije. Čutimo, da nosi slovenski človek kulturo v svojih žilah, v genih, ki mu ne da miru in ga vedno na novo namerja v ustvarjanje lepote duha. Kljub temu opažamo spet pojave malodušja in hladnega pragmatizma, kot vabljivih zvokov smrtonosnih siren. Vsi ti pojavi so tako naravni za človeka kot je vsaka bolezen. Tudi temu se bomo morali postavljati v bran. A dobro vemo, da je bolje kot boriti se proti bolezni utrjevati svoje zdravje, ustvarjati obrambne organizme in pa pozitivno, optimistično gledati na bodočnost.

Prav sedaj, ko je naša mati-domovina zaživela v novo obdobje dokončne osamosvojitve in svobode, so se začeli pretakati novi tokovi slovenske kulture širom sveta. Domovina nas je spet priznala in na novo ovrednotila. To zadoščenje nam bo dalo novih moči, ker se ustvarjajo popolnoma nove možnosti, novi prijemi in posegi v medsebojnem oplajanju. Na obzorju se poraja nova dimenzija slovenske kulture, kot je o njen sanjal naš veliki Jurčec: republika duhov. V njej se bomo povezali vsi slovenski kulturniki v domovini in širom sveta, to bo naš novi slovenski kulturni svet, s katerim bo naš narod ponosno stopal v tretje tisočletje svetovnega kulturnega občestva.

Marijan Eiletz
predsednik

Mladinsko gledališče v Buenos Airesu

Šeherezada v gledališču Cervantes

Kdor ni bral Tisoč in ene noči, kdor ni utegnil vsaj preleteti programa in je vstopil v dvorano nepripravljen, je bil zelo verjetno precej desorientiran spričo množice nastopajočih in raznolikosti dogajanja na odru. Tako se je meni dogodilo. Dosti stvari mi je enostavno ušlo mimo (besedilo skoro vse); nisem vedel, čemu bi posvečal več pozornosti. Pač usoda neizvedenca. Zato je pričujoči zapis čisto osebne značaja: izraža osebno doživetje "opere" in beleži prve spontane reakcije na igro.

Šeherezada me je šokirala, bolj kot zagrabila. Preveč stvari se je istočasno odigravalo, vse preveč noro, dušeče, brez najmanjše koncesije normalnemu čutenju, brez pridiha nrave razsežnosti v življenju. Dogajanje je tako strašno, glasba večji del agresivna, vzdušje tako razvratno, da sem bil na koncu predstave kar potolčen. Moj svet je bil spodkopan, sam idiotiziran. Ker igra kaže res čuden svet: popolnoma iztirjen, kljub temu, da je strogo ritualiziran. Počasi sem potem sestavljal uganko, dojel nekaj njene simbolike in tudi mitološko in metafizično ozadje.

"Desquiciamiento, ruptura del orden cósmico, desmadre," pravi neki kritik v brošuri. Svet, ki uide iz tečajev, reka iz struge, kozmični nered. Razčlovečenje. Na eni strani sultanova samovoljnost, okrutnost, prostaštvo; na drugi njegovi dvorjani, ponižani v cunjo, gosenci; drugi spet robotizirani, čisto razosebljeni avtomati, s čudnimi živalskimi glasovi, histeričnimi gibi. Igra pahljač ustvari v nekem prizoru pavovo stresanje, ko dvori. Seveda, saj se nahajamo prav na pavovem prestolu. Sultan Šahriar pa v resnici oponaša žrebca: rezgeta in menca kot pohotnež, pa dvori vsevpred. Sploh je v igri več takih likov, ki dajejo vtis živalskega obnašanja: gosnica, ki preleze ves scenarij, drugi, ki visi na steni kot opica. Vsekakor je kraljestvo teme in noči —sultanov slepi brat Šahzeman— manj mračno kot svet luči in sonca. Je bolj človeški, bliže normalnosti in modrosti. Tudi v tem je narobe svet. Sadijem, razbrzdanost, pohotnost, častihlepnost, samovoljnost, okrutnost in zločin, vse te so lastnosti gospoda svetlobe. Sultanov despotizem nima meje, ne zavore.

Njegova oblastnost vse iztirja: usužnjuje, robotizira; ustvarja svet, kjer ni plemenitosti, ni sočutja ne usmiljenja.

Igra se more razumeti kot prisposodba družbe, ki je podvržena despotu; samovolja in nasilje, gon po uživanju in po oblasti, ljubezen in smrt, vse to se prepleta kot fatalistična usoda.

Ko Šahriar prelomi še materino voljo (ki je najvišji zakon v haremu), ko dobesečno podivja v svoji maščevalnosti, tedaj se dogajanje sprevrže v tragedijo, katerega nihče več ne more zaustaviti. Svetinova Šeherezada je še iz časov diktature; takrat je pomenila ostro kritiko političnega stanja.

Predstava za navadnega zemljana ni prijetna. Gledalec, ki je bolj ljudsko občutljiv težko prenaša tisto nasilno vzdušje: nasilje v dogajanju in zvoku, v stalnem poniževanju človeškega dostojanstva, v brezobzirni spolnosti in v nasilnih smrtih. Ampak igra tudi nazorno pokaže kaj se poraja iz despotizma. Bedno življenje! Tako je predstava tudi zdravljenje s šokom; brutalno, boleče, kruto. Tam te udari, kjer najbolj boli: razčloveči te.

Odveč je pripomniti, da je bilo igralsko delo Mladinskega gledališča odlično. Več kot dve uri —in nepretrgano— nas je imelo očarane - začarane. Uročili so nas. Vse je tako gladko in dovršeno potekalo, da sploh ni bilo zaznavno. Brezhibno, kot dobro namazan stroj. Ostala je le igra kot celota, s svojo strašno vsebino. Igra kot plaz blaznosti, ki je začasno zasul vsako sled normalne človečnosti. Tako vsaj za tiste gledalce, ki smo bolj staromodno občutljivi. Morda je kdo pogrešal bolj jasne opredelitve dobrega in zlega, si želel zmage pravičnega in plemenitega nad zlom. Ni bilo očiščenja, katarze. Le uročen, zaklet svet, brez sleherne možnosti odrešenja.

Držalo bo, kar je zapisal T. Debeljak v Svobodni Sloveniji: Da je Šeherezada pač izraz perzijskega dualizma. Dobro in zlo sta enakovredna. Kar je seveda nečloveško.

Vinko Rode

Knjige

Las Misiones Jesuíticas

Na ogled imam bogato ilustrirano knjigo velikega formata v razkošni izdaji: LAS MISIONES JESUITICAS del Guayrá (Manrique Zago ediciones, 1993, Bs. As., Arg.)

Knjigo sponzorira tudi UNESCO. V njej sodeluje devet strokovnjakov, med njimi tudi naš sodelavec Darko Šušteršič. V petem poglavju najdemo njegovo študijo: Imaginería y patrimonio mueble, torej o podobarstvu, ki obsega skupaj z ilustracijami trideset strani. To je zajetna študija, kjer avtor povzame več let raziskovanja gvaranijsko - jezuitske likovne umetnosti.

O avtorju knjiga navaja tele podatke. Da je doktoriral na filozofski fakulteti buenosaireske univerze, da je naslovni (titularni) profesor za Renesanso in da se je specializiral v študiju slikarstva in kiparstva kolonialne dobe ter jezuitskih misijonov.

Pokrajina Guayrá je obsegala, za časa redukcij, ozemlja današnje argentinske province Misiones, ter sosedne predele Paragvaja in Brazila. Jezuitski red je začel z misijonskim delom v začetku 17. stoletja, ga stopnjeval in razširjal dobrih 150 let, do ukinitve in izгона v l. 1768.. V tem času so ustanovili trideset naselij (redukcij) v zgornjem sotočju rek Paraná in Uruguay. D. Šušteršič analizira razcvet likovnih umetnosti med gvaranijci, ki so

ustvarjali pod vodstvom evropskih mojstrov. Splošno mnenje o indijanskih umetnikih je, da so bili silno spretni v posnemanju. To drži tako za likovno umetnost kot za glasbo. A Šušteršič je dognal še več. Da so v resnici "presegli predložene evropske vzorce (barok) in dosegli stalnice vesoljne umetnosti." Trdi, da "med gvaranijskimi kiparji najdemo mojstre, nekaj resničnih genijev. Njihovo močno osebnost moremo prepoznati med številnimi izdelki misijonskih delavnic, kljub anonimatu." (str. 162, 164) Ta dela so bila povečini religioznega značaja. Ilustracije, ki spremljajo esej so posnetki lesenih kipov, nekaj je kamnitih reliefov (na frizu cerkve Trinidad), manj je ostankov o slikarstvu, zato manj posnetkov.

Iz umetniškega vidika je zanimiva tudi študija o arhitekturi teh naselij (avtor Alberto de Paula). Kdor je videl film "La Misión" si je verjetno ustvaril napačno sliko o redukcijah. S slamo krite lesene kočice so gorele kot bakle. Pa je resnica drugačna. Ne samo cerkev in samostanski prostori ampak tudi stanovanja indijancev so solidno zidana poslopja — v kamenju. Cerkvena arhitektura je naravnost veličastna. Na argentinskem ozemlju so najbolj znane razvaline San Ignacio minf z impozantnim portalom v glavnem vhodu in fino umetniško izdelanim portalom v zakristiji.

Lepa knjiga o čudoviti epopeji jezuitskih misijonov, epopeja, ki je bila kar evangeljsko uglašena, pa tudi civilizacijsko izredno uspešna. A prav zaradi te svetne uspešnosti je morala izginiti. Zanimiv izbor esejev o tej ameriški utopiji, ki pa je vendar preživela v gvaranijskem jeziku, glasbi, navadah, verstvu, saj so, poleg razvalin, ta izročila vsesplošno prisotna v nekdanji Guayrá.

Vinko Rode

Ivan Korošec: Prva nacionalna ilegala: Štajerski bataljon

Kaj pa će drži Bulatovičev očitek Slovincem izpred dvajsetih let: Slovenci, narod književnikov in zgodovinarjev! Knjižni molji...

Podoben očitek so nam vrgli naši južni bratje že po prvi svetovni vojni zaradi knjižničarjev Nahtigala in Kidriča, ki sta delala v Dunajski dvorni knjižnici, ne vedoč, da je za nas Slovence nastopila že prej doba informatike in da sta slovenska strokovnjaka odtehtala marsikatero srbsko divizijo.

Mislím, da nas takih očitkov ni treba biti sram, slabše je, če o neki stvari, ki se je godila med nami, ničesar ne vemo. Vse dokler iščemo resnico seveda, posebno pa še zgodovinsko resnico.

V zadnjem času je izšlo kar lepo število zgodovinskih knjig: Dr. Janka Prunka Slovenski narodni vzpon in 20. stoletje, zgodovina za osmi razred osnovnih šol; Franceta Bučarja Prehod čez Rdeče morje; dr. Janka Pleterskega Senca Ajdovskega gradca; dr. Dimitrija Rupla Skrivnost države, Janeza Janše Premiki; Staneta Kovačiča Dnevnik-spomini, Kocbekovi Dnevniški zapiski, in lic. Ivana Korošca Prva nacionalna ilegala: Štajerski bataljon.

Ker so druge že več ali manj poznane, poznane pa so tudi njihove napake, obrazložitve tez, revizije zgodovinskih dejstev, prepíri o terminologiji, smrti in demitologizaciji NOB, nezmožljivosti partije, podiranja tabujev, zastopanje za in proti Srednji Evropi, prepíri med zmagovalci in premaganci, bi danes opisal najnovejši izsek iz slovenske zgodovine, ki ga podaja eden izmed redkih preživelih iz tistih daljnih in strahotnih časov, ki zaobsegajo leta 1942 in 1943.

Čudovito! Na eni strani se pišejo skladovnice zgodovinskih knjig in se še bodo pod krinko Zgodovina delavskega gibanja do leta 1996; po drugi, imenujmo jo našo, so pa komisije ustanovljene v obrambo človečanskih pravic že vnaprej obljubile, da se Stresova, Polajnarjeva, Bavconova, Društva slovenskih pisateljev sploh ne bodo dotikale medvojnih in revolucijskih dogodkov. Človek tako dobi vtis po vsem tem, da se takrat ni ničesar dogajalo, da je bilo vse dobro, da se človečanske pravice niso kršile. Če ne bi bilo borčevskih revij Tabora in Vestnika, osebnih pričevanj posameznikov iz tistih časov, bi ta časovni izsek naše slavne zgodovine za narod sploh ne obstojal.

Dolgo je morala čakati domovina, da se ji razkrije resnica iz tistih časov. Večina ljudi doma ni niti vedela, da je poleg boljševistično komunistične ilegale sploh obstojala kakšna druga. Ta je imela monopol nad narodno osvobodilno borbo, vse drugo je prekrila neprodorna skorja partijske propagande. Pisati o tem je bilo še par let nazaj smrtno nevarno. Monopol partije v takih zadevah ni poznal popuščanja, če ga ni poznal za dosti manjše stvari. Treba si je samo ogle dati Prunkovo 20. stoletje, zgodovino za osmi razred in bomo videli, da tega, o čemer piše Korošec, sploh v Prunkovi zgodovini ni; kar pa je bežno omenjeno, je tendenciozno.

Tudi zdomstvu bo padla Koroščeva knjiga težko, ker smo tudi mi že preveč vajeni enoumja, Korošec pa piše ravno o stvareh, o katerih so nam drugače govorili. Imel je že pred petdesetimi leti drugačne, pregrešne nazore o slovenski politiki in o tem, kaj bi se dalo storiti in kaj ne. Kratko povedano: Korošec ni imel preveč laskavega mnenja o naših vodilnih. Štajerski bataljon je bil poskus naše desnice, ki je dokazal, da bi njena ilegala imela prav tak uspeh ali pa še večji kot ga je imela leva boljševistično-komunistična, ki niti ni bila zakoreninjena v narodni tradiciji. Naša stran je bila slabo organizirana, ni imela za seboj političnih organizacij, te pa ne naroda, ker je bilo preveč opreznosti, oportunizma, stremušstva, bojazljivosti, strahopetnosti, lahkoverja, veliko blestečih obljub, ki jih pa niso spremljala dejanja, malo pa požrtvovalnosti ali vsaj pripravljenosti za žrtve. Prava dihotomija je nastala med mestom in vasjo — nam gre dobro, vi se pa sami uredite!

V glavnem je namen "Prve ilegale", da pobije komunistične laži, ki so krožile o njej, potem pa še, da pouči nevednega bralca s tem, da pokaže v številkah, datumih, krajih, osebah, da je ta ilegala, Štajerski bataljon, res obstojala, da je bila sestavljena iz vseh slojev prebivalstva, da je bila apolitična, da je imela prav toliko izgledov, da zmaga in s tem spremeni potek zgodovine, ki bi jo lahko že takrat obrnili v naše dobro, ne pa šele po petdesetih letih trpljenja in nesmiselnih pobojev.

Štajerski bataljon je pričevanjska knjiga, posvečena avtorjevím in naším soborcem iz prve ilegale, ki so prvi nastopili proti komunističnemu pobijanju, ropanju in ustrahovanju. Kdo je bolj usposobljen in informiran o njegovem delovanju, če ne ravno Korošec, ki je tam daleč, za nas že v sivi davnini, nastopil kot mlad fant na pot Štajerskega bataljona, katerega sestavo, osebe in dela je napisal že pred desetletji v borčevski reviji Tabor, potem pa je še napisal zbirko črtic Čas pod streli, v odgovor lažem Podbevškove, pa Sv. Urha še druga plat zvona, zraven pa pisal skoraj v vse zdomske publikacije.

Knjiga ni pisana strogo v zgodovinskem slogu, ker se Korošču vrvíajo sem in tja literarni utrinki, ponekod cele črtice, vendar bo bralec lahko prišel do precej točne slike naših razmer na Dolenjskem pred nastopom vaških straž in domobranstva. Njegov namen je bolj opisati dušo slovenskega fanta, katerega je spremljal od prvih dni, ko je bataljon nastal, pa do groba v Teharjih, iz katerih se mu je posrečilo pobegniti po enaindvajsetih dneh nečloveškega trpljenja.

Na skoraj dvesto straneh dobimo pričevanja udeležencev štajerskega bataljona, Koroščeve osebne izkušnje, dokumente vodilnih komunistov in njihovih publikacij.

Prva nacionalna ilegala "Štajerski bataljon" je izšla v domovini v petsto izvodih, opremljena je na naslovni strani s kipom Križanega, ki z dvignjenimi rokami pada med smrekami v grob v Teharjih ali v Kočevskem Rogu, kakor so padali nešteti rojaki do nastopa Štajerskega bataljona in potem znova v l. 1945. Kdo je tisti, ki pada? Je Kristus? Je domobranec? Po svoji strahoti presega še Frličevo razpelo izpod Krena in Macesnove gorice. Dosti je bilo trpljenja, pravijo stegnjene roke. Nikdar več! in Hvala Ti! je izraz obraza, ki plava med smrekami.

Tone Brulc

Bogoiskateljstvo poezije in zemljine ljubezni

Drget goričanske duše

Goričanec prinaša beročím Slovincem posebno osvežitev. Roman, Kociprovo najcelovitejše delo, duhovno in estetsko korenini v tradicionalnem slovenskem književniškem vinogradu. Avtor, ki je dopolnil petinsedemdeset let, je dramska in pripovedna dela ustvaril od sredine tridesetih pa do šestdesetih let. Spopadel se je z dramatikom: *Svitanje*; *Zasad*; *Šentjurjevski prizor*. Uveljavil pa se je z romani in črticami: *Mértik*; *Na božji dlani*; *Svet se vrsti naprej*; *Tjašek Gómez počiva v pampi*.

Goričanec razodeva, da je avtor pustil korenine v prleškem Miklavžu, četudi je rojen v Mariboru in je od leta 1948 delal v Argentini kot odvetnik.

Najbrž so bile politične tendence krive, da so se založniki na Goričance spomnili šele zdaj. Založba Obzorja se je avtorju oddolžila s pretanjeno zasnovano knjigo.

Dasiravno je roman uprt na religiozne značilnosti prleškega življenja in dela goričanskih viničarjev in kmetov, presega zamahe socialnega realizma, na primer Potrča in Ingoliča. S pragmatično estetiko in leksiko avtor vtke v prozno tkivo narodovo razsvetljenstvo, kakor tudi poučno verskost, izhajajočo iz pristne realnosti. Delo presega zgolj realistične tradicije tridesetih let, v

katerih je nastajalo, pa tudi neoromantične pridihe sodobnega vernika, literarno zaokroženega v metafizičnost v odnosu do emocionalne in duhovne zlitosti in pridihov personalizma; pa tudi bi ga težko etiketirali kot zgolj nacionalno angažiran roman; kajti v našem času zdaj in tu zadobiva nove pomenljive razsežnosti in aktualnost.

Tudi ne gre za neovečerniško zgodbo, saj je roman prežet z globljimi slogovnimi in izpovednimi zamahi, dasiravno pričakovane globine ne doseže bržkone po zaslugi domačijskega žanra. Ta ima jasno izrisano iztočnico o zemlji, ljubezni in Bogu v očetu, sinu in vnuku. V ta okvir vdirajo drobci ruralne, mestoma ideološko obarvane, a večplastne izpovedi ter miselnosti goričanskega človeka. Kakor je Miodrag Bulatović s študijsko poglobljeno analizo obravnaval vaško sosesko menda nekje v Črni gori, tako Kociper z "bulatovičevsko" pretanjenostjo predstavi goričance v dobrem in slabem, tudi vnajskritejših vzgibih. Zato je delo tudi verodostojno narodopisna študija, dragocena za etnologe. Obenem je študija ruralne psihologije. In kakor je Bulatovićev *Rdeči petelin, ki leti v nebo* bil preveden v več kot trideset svetovnih jezikov, tako si Kociprov Goričanec zasluži častno mesto na slovenskih a tudi tujih knjižnih policah. Toda ne zavoljo političnih tendenc, ki mestoma odbleskujejo iz romana, temveč zaradi avtentičnega odslikovanja zemljinega človeka, ki se nam predoča skozi Lakičevo družino s padcem in vzponom.

V trojedini povezanosti družine z očetom, sinom in vnukom, so adekvatno izrisane individualne usode ljudi s poudarjeno socialno kompetenco, ko ded propade, vnuk pa se gmotno osamosvoji, se vrne iz mesta nazaj k zemlji in tam v družinski povezanosti v delu najde srečo in smisel.

Ali je predstavljeni agrarni arhetip varuh etosa, to je poglobljeno v odnosu in preminulim, ki spričo davnih vrednot slovenstva zazveni avtorju v nekem oziru idilično. Toda v težnji po trdnosti slovenstva, slovenske družine, materinstvu, čemer je krona delo, ne gre za bukvalno idiličnost — prej za spoštljiv slavospev zemljinim ljudem, mestoma celo zunaj časovnih razsežnosti; pa tudi za sintagmo "blagoslova zemlje", kar asocira na Knuta Humsuna v doživljanju narave in človeka. Prav na tem robu "idiličnosti" zaživi tehnopoetska izpovedna moč Goričanca, ki se mestoma ponaša z izčiščenimi poetskimi segmenti. Ti segmenti so močni tudi tedaj, ko se Lakič v razdejani družini tolaži ob božiču, da so "vsi ena družina". Mlajši Lakič, močan in svetel ter najpreciznejše izrisan lik, vnovič utrdi vizijo prihodnosti skozi zvestobo zemlji, zemljini ženski in veri. In v tem kontekstu idiličnost ni idiličnost, temveč *drget goričanske duše*. V tem drgetu se stari Lakič poistoveti z usodo starih goric.

Kociper povzdigne zemljinega človeka z metaforično leksiko. Roman obogati s pristnimi narečnimi besedami, ki še barviteje stopnjujejo berljivost in privlačnost.

V zemljinem človeku avtor adkriva zaklade, dasiravno prekrite z žulji, izpod katerih pelje na plano čista barvita duša. Ta zadobiva svoj pomen v našem času duhovnih gibanj. Zato bo knjiga pritegnila odrasle, kakor tudi mlade bralce, saj bodo za navidezno arhaično zaprašenostjo spoznavali arhetipske značilnosti slovenske duše. Obenem tudi polnokrvno goričansko identiteto.

Miroslav Slana-Miros
Delo, Ljubljana, 5.8.93

Naši ustvarjalci

Nagrada "Vstajenje" je šla Tonetu Brulcu

Odsotnega nagrajenega avtorja
je zastopal Andrej Rot

Enaintrideseti prejemnik literarne nagrade "Vstajenje", slovenski pisatelj iz Argentine Tone Brulc se ni udeležil slovesne podelitve v Društvu slovenskih izobražencev, ker je razdalja prevelika. Na večeru ga je zastopal Andrej Rot, rojen v Argentini, ki se je pred nekaj leti zavedno naselil v Slovenijo. Nagrajenca pa so prisotni "spoznali" z video posnetka. Utemeljitev je na večeru v Peterlinovi dvorani prebral predsednik

komisije prof. Martin Jevnikar. Nato so prišli na vrsto odlomki iz nagrajene knjige "Vardevanje angelčka" (kar pomeni: bedenje nad angelčkom).

Besedo ob podelitvi nagrade in oceno dela Toneta Brulca je na večeru podala Zora Tavčar. Avtor, rojen leta 1927 pri Novem mestu, se je povsem vživel v svoj svet, v katerega ga je postavila usoda: v svet južnoameriških predmestij velikega Buenos Airesa z njegovim ritmom, še posebej pa skrivnostno vzdušje, v katerega je vpeljevalo seznanjanje z Indijanci v njihovem okolju, je med drugim poudarila. Kot pisatelj prisluhne raje tragični plati življenja kot pa vedri in skuša pri tem ostati neprizadeti opazovalec, brez vsakršne sentimentalnosti. V opisovanju je Tone Brulc pravi mojster, je še menila prof. Tavčarjeva, živo in sončno zna prikazovati in obvladati množične prostore, risati portrete ljudi, podobe tako rekoč z dna življenja, pogosto nepismene ljudi, živeče daleč od sodobnega sveta v komaj predstavljeni revščini, a kljub temu ponosno in dostojanstveno. Ena od največjih odlik Toneta Brulca pa je, in to daje njegovi prozi še poseben čar, čut za skrivnostno, magično, neulovljivo in vseprisotno.

O svojih osebnih spominih na avtorja, ki ga je poznal že od otroških let in se večkrat zadrževal pri njem, je na večeru v DSI povedal nekaj besed Andrej Rot, avtor spremne besede in urednik knjige. V knjigi "Vardevanje angelčka" je zbranih dvanajst črtic pretežno z indijanskimi motivi. Avtorja je sploh pritegnil indijanski način življenja, ker je z njimi delal in delil vse tegobe. Mnoge črtice je Brulc že objavil v revijah v Argentini in tudi v tržaški Mladiki.

Los límites de nuestro lenguaje no son, con el debido respeto a Wittgenstein, los de nuestro mundo —y, en tanto hombre inmerso en la música él lo sabía—. Las artes están enraizadas de un modo maravilloso en la sustancia, en el cuerpo humano, en la piedra, en el pigmento, en la vibración del viento en las lengüetas.

Todo arte y literatura de calidad empiezan en la inmanencia. Pero no se detienen ahí. Y esto significa sencillamente que la empresa y el privilegio de lo estético es activar en presencia iluminada el continuum entre temporalidad

y eternidad, entre materia y espíritu, entre el hombre y "el otro". En este sentido exacto y común, la poiesis se abre a la religioso y lo metafísico, y está garantizada por ellos. Las preguntas "¿qué es la poesía, la música, el arte?", "¿cómo pueden ser?" o "¿cómo actúan sobre nosotros y como interpretamos su acción?" son, en última instancia, preguntas teológicas.

Steiner, George, "Presencias reales",
Destinos pp 274-275.

La Prensa, 14 de noviembre de 1993.

Andrej Rot je nagrajenega avtorja predstavil tudi kot neutrudnega kulturnega delavca v Argentini. Med drugim je z veliko zavzetostjo delal za Slovensko kulturno akcijo v Buenos Airesu, sodeluje pri številnih slovenskih zdornskih revijah, vedno pa vneta bere, kolikor le more. Pisati je začel razmeroma pozno, kar pa je prej pozitivno kot negativno, saj so se danes "mnogi ustvarjalci v emigraciji že izčrpali, on pa je šele na začetku poti", kot je ugotovil Andrej Rot.

Helena Jovanovič
Primorski Dnevnik, 13. 04. 1994

31. Literarna nagrada "Vstajenje" za leto 1993

Komisija literarne nagrade "VSTAJENJE", ki jo sestavljajo prof. Diomira Fabjan Bajc, prof. Zorko Marej, prof. Martin Jevnikar, urednik Mladike Marij Maver in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 29. marca 1994 ob 17. uri v prostorih Slovenske prosvete, ul. Donizetti 3. in pregledala 25 knjig, ki so jih v preteklem letu izdali zamejski in zdornski pesniki, pisatelji in znanstveniki. Po temeljiti presoji se je soglasno odločila, da podeli literarno nagrado "VSTAJENJE" za leto 1993 leposlovni knjigi črtic slovenskega argentinskega pisatelja Toneta Brulca z naslovom *Vardevanje angelčka*, ki je izšla pri založbi Mihelač v Ljubljani.

Pisatelj zajema motiviko svoje kratke proze iz argentinske pamppe in iz indijanskih naselbin, pa tudi iz življenja Slovencev v eksotičnem argentinskem okolju. Odlikuje ga poetični slog in slikovito prikazovanje vzdušja, polnega magije; nazorni pa so tudi njegovi prikazi likov in dogajanja v delavskih barakah in na drugih, za slovensko literaturo nenavadnih prizoriščih.

Komisija med 25 deli priznava to delo za umetniško najmočnejše v lanski zamejski in zdornski literarni beri.

Podelitev nagrade bo v ponedeljek, 11. aprila 1994, na večeru Društva slovenskih izobražencev.

Denar za nagrado je spet velikodušno poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah, za kar se ji odbor iskreno zahvaljuje.

Trst, 29. marca 1994
Za literarno nagrado "VSTAJENJE" (Martin Jevnikar)

Z veseljem do petja po svetu

Mezzosopranistka Bernarda Fink gostuje z Matejevim pasijonom po Evropi

Bernarda Fink. To je ime, ki jamči za izbran ton v glasbeni ustvarjalnosti. Pariz, London, Berlin, Den Haag. To je le nekaj postaj njenih zadnjih nastopov po Evropi. Mezzosopranistka Bernarda Fink je bila malo pred veliko nočjo za dva dni v Svecih. Zdaj pa so spet na vrsti nastopi z Bachovim Matejevim pasijonom. Letos je prvič, da za veliko noč ne bo doma pri svoji družini. Nastopa v Berlinu, v Den Haagu in spet v Berlinu.

Nekaj tednov zatem bo nastopila v Pragi v katedrali sv. Vida z Dvoržakovim Rekviemom. V začetku julija bo v Tokiu, nekaj dni nato, 14. julija, pa bo nastopila v Gradcu na Styriarte. Poleg tega snema še ploščo.

In kakšne so njene umetniške želje na glasbenem področju za prihodnost? Rada bi še pela nekaj novih vlog v operah in nekaj novih koncertnih pesmi. "Razburljiva in zanimiva", tako Bernarda Fink, je bila Rossinijeva Pepelka. Vabil z vseh koncev sveta za nastope je precej. Tako se včasih zgodi, da jih mora odpovedati, ker se časovno prepletajo.

V natrpanem terminskem koledarju vrhunske glasbene ustvarjalke so zabeleženi tudi trije tedni, ki jih je preživela februarja z nastopi v Franciji. O življenju med glavnimi mesti sveta, kamor jemlje mnogokrat s seboj tudi oba otroka, pravi: "Ko sem bila sama, mi je polnilo življenje. Zdaj pa se ne veselim zmeraj, vendar pa mi dela veselje."

Vincenc Gotthardt
Nedelja 3.4.94

Kulturni večeri

Gledališčniki iz Slovenije

Ko so prišli člani Mladinskega gledališča iz Ljubljane s svojim delom Šeherezado na gostovanje v Buenos Aires, so se po prizadevanju pomočnika ministra za kulturo Marka Jenšterla pripravili tudi za kulturni večer pri SKA. Malo časa, kakor jim je bil na razpolago, so napolnili s prijetnim kulturnim delom.

11. aprila so v mali dvorani najprej priredili literarni večer z branjem nekaj Balantičevih in drugih pesmi, kakor tudi tekst iz knjige *Modri trikotnik*, ki ga je bral avtor sam. Potem pa je bil prebran daljši tekst o vlogi gledališča v boju za idejno osvoboditev. Sledil je zanimiv pogovor udeležencev s slovenskimi gledališčniki, predvsem o njihovi predstavitvi Šeherezade, njeni moralni vrednosti, pa tudi o drugih problemih slovenskega gledališča.

Ljubljana, 5. maja 1994

Spoštovani gospod
arh. Marjan EILETZ
SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Ob koncu gostovanja Slovenskega mladinskega gledališča s predstavo Šeherezada v buenosaireskem Teatru Nacional Cervantes se vam še enkrat zahvaljujemo za sprejem naših kulturnikov pri Slovenski kulturni akciji in organizacijo kulturnega večera z okroglo mizo.

V želji, da tudi v prihodnje lahko računamo na vaše sodelovanje vas lepo pozdravljam in vam želim še veliko uspehov pri ohranjanju slovenske kulture v Argentini.

Sergij Pelhan
Minister za kulturo
REPUBLIKA SLO

Kaj je z našo ideologijo

Msgr. Mirko Gogala je že dolga leta zvest predavatelj pri naših kulturnih večerih. Predvsem ga zanima problem tukajšnjega vraščanja in integracije v argentinski svet, delovanje naše skupnosti, predvsem pa skrb za slovensko mladino. Zato je 14. maja pripravil večer, na katerem je podal svoje poglede za skupnost in njene probleme. Podal je najprej osnovo, kaj sploh je ideologija, kaj moramo pri tej paziti, kako moramo nanjo gledati. Potem pa ga je zanimala predvsem aplikacija na ideologijo naše izseljenke skupnosti, tako v preteklosti v času komunistične diktature v Sloveniji kakor danes. Kritično je presodil nekatere poglede med emigranti, ki so preveč trdo in absolutno gledali na principe, tako da je bil končno človek v službi ideologije, namesto da bi bilo obratno. Pri vsem našem prizadevanju moramo najprej spoštovati človeka kot osebnost, spoštovati tudi njegove ideološke principe, a spoštovati tudi drugačnost. Pri tem ne smemo pozabiti na mladino, ki živi iz drugih okolnosti, in ne smemo nanjo s pritiskom prenašati svoje probleme.

Po zanimivi predložitvi se je razvila še daljša debata.

Srečanja

Obiskal nas je dr. Peter Vencelj

Ko je prišel državni sekretar za Slovence po svetu dr. Peter Vencelj v Argentino, se je želel sestati z vsemi organizacijami. Tudi Slovenska kulturna akcija je z njim priredila sestanek odbora. Predsednik SKA arh. Marjan Eiletz mu je razložil naše delo, zgodovino pa tudi našo sedanjost, kaj delamo, kako in zakaj. Omenil mu je, da s pomočjo Slovenije danes moremo še izdati revije in knjige, da še vzdržujemo kulturno delo med nami v Argentini in po svetu.

Ko letos SKA praznuje svojo 40-letnico, ima namen prirediti slavnost ne samo v Buenos Airesu, ampak tudi v Ljubljani. Pozneje so mu v kratkem razložili delo še razni odborniki in vodje odsekov. Dr. Peter Vencelj je z zanimanjem poslušal njih razlago, potem pa sam obrazložil svoj pogled - in pogled vlade - na podpiranje in podporo delu kulturnih stikov s Slovenijo, kamor je v veliki meri všteta tudi SKA. Z odborom se je še dalj časa pogovarjal o proslavi v Ljubljani, o možnih podporah itd.

Po končanem sestanku je SKA skupaj z SKASom priredila gostu še majhno zakusko, pri kateri se je seveda družba razvnela in so kar deževala vprašanja na državnega sekretarja o najrazličnejših kulturnih in političnih vprašanjih.

Gotovo je tak osebni stik člana slovenske vlade izredno zanimiv in koristen, saj se delo organizacije lahko bolj objasni in predstavi. Prav je, da državni sekretar za Slovence po svetu jasno spozna naša prizadevanja in potrebo po skupnem delu in pomoči. Dr. Vencelj, ki je sicer delo SKA poznal že od prej, je bil pripravljen po svojih močeh pomagati pri našem kulturnem udejstvovanju.

Kronika

Občni zbor SKA

30. aprila 1994 je imela SKA v Slovenski hiši svoj 21. redni letni občni zbor.

Predsednik Slovenske kulturne akcije arh. Marjan Eiletz je pričel zbor s svojim nagovorom, ki ga objavljamo na prvi strani Glasu. Sledila so poročila raznih odbornikov.

- Zaradi bolezni tajnika, ki je bil odsoten, je njegovo poročilo prebrala zapisnikarka. Iz tajnikovega poročila je razvidno, da je v obdobju od zadnjega občnega zbora do sedaj umrlo 34 članov in naročnikov, preselili so se štirje, odpovedali štirje.

Glas SKA izhaja v 500 izvodih. Meddobje izhaja v 300 izvodih. Število vseh ustvarjalnih članov SKA je 144, od teh je do maja 1993 umrlo 35. Glas je imel leta 1992 6 števil s 24 stranmi, 1993 pa 7 števil s 26 stranmi.

Leta 1992 je bilo 13 kulturnih večerov, leta 1993 pa 15 kulturnih večerov. Udeležba na teh večerih je bila 25 - 30 oseb povprečno. Predavatelji iz domovine in zamejstva so imeli skoraj polno dvorano poslušalcev.

- Sledilo je poročilo blagajnika o finančnem stanju. Iz tega je razvidno, da je v blagajni pozitivno stanje 23.877,72 pesov. Blagajnik se je zahvalil vsem, ki so pomagali, da je bilanca pozitivna: članom, naročnikom, mecenom, dobrotnikom in prijateljem. Zahvalil se je odboru za pomoč in oporo.

- Poročilo likovnega odseka je podal njen vodja Ivan Bukovec. Odsek je priredil tri samostojne razstave (Tone Kržišnik, Andrej Makek in skupina štirih mladih slikark: Klemenc, Močnik, Omahna, Sparhakl) in sodelovanje pri prvi skupni razstavi ob 40-letnici Doma na Bernalu (Remec, Volovšek, Bukovec, Kržišnik, Sparhakl, Grum, Sulčič).

- O delu odseka za družbene vede je podal poročilo A. Horvat. Odsek šteje 12 članov, od teh je polovica razmeroma mladih. V zadnji poslovni dobi je en član izstopil, dva sta umrla. Člani so stalno sodelovali v Meddobju.

- Naravoslovni odsek je v zadnji poslovni dobi imel na programu dve predavanji, Janez Zorec (dela v Parizu) je predaval o smrti zvezd, predavanje slovenskih udeležencev matematične olimpijade (iz Ljubljane) pa je brez naše krivde odpadlo.

- Vodja gledališkega odseka je poročal o delu svojih članov na raznih važnih mestih, vendar v samem okviru SKA v tem obdobju ni bilo nobene prireditve.

Teološki odsek pod vodstvom dr. Jureta Rodeta je priredil pet kulturnih večerov oz. predavanj.

- O delu literarnega odseka je govoril France Papež. V tem obdobju nismo izdali nobene knjige. Sprejeli smo novega ustvarjalnega člana Toneta Rodeta.

- Po tem, ko so navzoči potrdili in sprejeli poročila predsednika in odbornikov ter vodij odsekov, je dal predsednik staremu odboru razrešnico. Nato je bil izvoljen predlagani novi odbor:

predsednik: Marjan Eiletz
podpredsednik (I): Katica Cukjati
podpredsednik (II): Jure Rode
blagajnik: Lojze Rezelj
tajnik: Tine Debeljak
pomočnik tajnika: Vinko Rode
pomočnik tajnika: Milena Ahčin

Člani odbora so tudi vsi vodje odsekov:

literarni odsek: France Papež
likovni odsek: Ivan Bukovec
teološki odsek: prelat. dr. Jure Rode
filozofski odsek: msgr. dr. Mirko Gogala
naravoslovno znanstveni odsek: Tine Debeljak
sociološki odsek: Avgust Horvat
gledališki odsek: Frido Beznik

Urednik Meddobja je vodja literarnega odseka.

Občni zbor je zaključil predsednik arh. Marjan Eiletz z lepim in vzpodbudnim govorom.

Nadzorni odbor sestavljajo dr. Andrej Fink, Milan Volovšek in arh. Jure Vombergar.

Naj omenimo še to, da je na svoji prvi seji novi odbor kooptiral v svoje delo *Stanka Jerebiča*.

Občni zbor je tudi izrazil najlepšo zahvalo svojemu članu Prof. A. Rotu za vse prizadevanje za SKA, tako v Argentini, kakor pozneje v Sloveniji.

Ejti Štih razstavlja v Argentini

Pravimo, da Slovence najdeš po vsem svetu. Pa tudi slovenskega umetnika - ali umetnico. Večkrat smo že govorili o slovenski umetnici Ejti Štih, ki živi in dela v Boliviji, v Santa Cruz. Že večkrat je hotela razstaviti med nami v SKA - kar zaradi razdalj in mej ni tako enostavno. Ko je letos končno bilo domenjeno vse za našo razstavo, ji je uspelo razstavljati v Kulturnem centru Recoleta, kar je gotovo bolj odmevno. Tam je s kvalitetnimi deli razstavljala več dni, od

24. maja dalje. Številni obiskovalci - tako na pričetku kakor vse dni - so lahko ogledovali njene močne in izrazite slike s socialnim prizvokom, izdelane v močnih barvah in potezah, ki segajo v človeško in družbeno notranjost.

Slovenska slikarka, hčerka znanega literata Bojana Štiha, ki že skoraj 10 let živi v Boliviji, se je v Sloveniji posvečala predvsem sodelovanju pri teatru, scenografiji, kostumih itd. Ko se je poročila v Bolivijo, je tam pripravila veliko število samostojnih razstav pa tudi z drugimi umetniki, s katerimi je razstavljala po vsem svetu.

Veseli smo, da je Slovenka dosegla uspeh v Argentini in da smo lahko spoznali njeno umetnost v neposrednem dotiku.

O delu izseljencev

21. maja so v prostorih Pedagoške fakultete v Mariboru sklenili svoje razprave udeleženci štiridnevnega mednarodnega simpozija o razvoju in pomenu bratskih podpornih organizacij med priseljenci v Severni in Južni Ameriki, Evropi in v Avstraliji. To je v zadnjih šestih letih na tej fakulteti že tretji mednarodni simpozij na temo izseljenstva - ne zgolj slovenskega - in tokrat ga je organiziral novoustanovljeni Raziskovalni inštitut in center za ameriške študije na PF.

Povod za obravnavano problematiko so pomembne obletnice slovenskih podpornih organizacij. Kranjsko-slovenska katoliška jednota deluje že 100 let, Slovenska narodna podpora jednota 90 let (v Maribor je prišel njen predsednik Joseph Evanish), Progresivne slovenske žene imajo svojo organizacijo 60 let (na simpoziju je bila predsednica Florence Unetich), Vzajemna podpora zveza Bled pa obstaja pol stoletja.

Po besedah vodje simpozija dr. Matjaža Klemenčiča, profesorja oddelka za zgodovino na Pedagoški fakulteti v Mariboru, so tokrat prvič tako široko predstavili delovanje podpornih organizacij izseljencev iz Evrope (ob slovenskih še hrvaških, poljskih, madžarskih, makedonskih in slovaških), ki so večinoma nastajale v času od 80. let prejšnjega stoletja do druge svetovne vojne. Nastale so iz potrebe po socialni varnosti, nato pa so se čedalje bolj usmerjale v kulturo in družabnost ter za posebno pomembno organiziranje popoldanskih šol. Verjetno ni dovolj znano, da ima za trdoživost teh bratskih podpornih organizacij (dejansko so to zavarovalnice, od katerih mnoge razpolagajo z zelo velikim kapitalom) izjemen pomen davčna politika priseljenjskih držav, ki jih oprošča

davčnih dejatev pod pogojem, da ta sredstva namenijo za izražanje narodnostne pripadnosti.

Čeprav so na simpoziju predstavili zelo raznovrstne izkušnje s tovrstnimi priseljenjskimi organizacijami, se je vendar pokazalo, da imajo veliko skupnih značilnosti, predvsem v skrbi za ohranjanje etične identitete članstva. Podobne so si tudi v organizacijskih spremembah, ko v zadnjem času v izvajanje zavarovalniške vloge vključujejo tudi pripadnike drugih narodnosti.

"Naši priseljenci - gotovo je ta izraz ustrežnejši kot ime izseljenci, saj so časi izseljevanja že preveč odmaknjeni - ne potrebujejo denarne pomoči, potrebujejo pa našo moralno podporo in najnovejše slovenske knjige, publikacije, kasete ter drugo tovrstno gradivo. Žal pa je to vlogo bolj uspešno opravljala nekdanja SZDL, sedaj pa je v ospredju politizacija, ki vse bolj razceplja in s tem slabi Slovence po svetu," je dejal dr. Klemenčič. Ni pa povedal, ali so te ugotovitve v kakšni povezavi z dejstvom, da je na simpozij z zunanjega ministrstva prispel le pozdravni telegram. Toda odsotnost zaposlenih politikov je vendar manj nenavadna kot to, da se kljub vabilom simpozija ni udeležil nihče iz Inštituta za izseljenstvo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Jasna Kontler - Delo 23.5.94

Obletnice

Slovensko gledališče Buenos Aires - 30 let.

Slovenska gledališka kultura, ki je bila ustvarjena z živim sodelovanjem vsega ljudstva in gledaliških oblikovalcev najrazličnejših umetnostnih in idejnih gibanj sodi med poglavitna znamenja duhovne podobe našega naroda, saj nam je v zvezi z njo nujno govoriti o prebujanju naše narodne zavesti ter o ohranitvi in rasti našega jezika, hkrati pa še o izostrovanju in plemenitjenju naše osebne vesti, okusa in duha.

Potreba po gledališču je bila pri nas zmeraj očitna in naravno je, da se je najmočneje razodevala prav v družbeno vzburanih časih ter da so se gnali zanj vsi naši za človeka, narod in človeško družino najobčutljivejši možje: Linhart, Prešeren, Levstik, Krek, Finžgar, Cankar, Župančič in še toliko drugih. Gledališče je umetnost, ki terja od svojega odjemalca aktivno sodelovanje, miselni napor, ljubezen do materine besede. Hkrati pa gledališče tudi daje: globoka doživetja in spoznanja, uživanje lepote. Da, gledališče vzgaja in plemeniti, osrečuje. Komur je mar slovenstvo, mu mora biti mar slovensko gledališče.

Gledališče je ohranilo privlačnost za Slovence tudi v emigraciji. Skoraj ni "Slovenskega doma", da ne bi imel igralske skupine. V "Slovenski hiši" v Buenos Airesu ima sedež "SLOVENSKO GLEDALIŠČE" čigar tridesetletnico praznujemo letos. Za to priliko so postavili z velikim uspehom na oder Finžgarjevo kmečko dramo v priredbi Maksa Borštnika "DIVJI LOVEC". Igro je Borštnik tudi režiral. Skozi trideset let je Slovensko gledališče uprizorilo nešteto iger predvsem slovenskih avtorjev. Naj navedem samo nekatere: Naša kri, Obsodili so Kristusa, Obsojen je bil, Za narodov blagor, Martin Krpan, Krst pri Savici, Matere, Razvalina življenja, Pilatova žena, Voda, Živi križev pot (igran skozi enajst let na Veliki petek v kasteljanskem jeziku) Vnučinja, Narobe stvari v mestu petpedi, Lepa Vida, Krčma pri lepi Urški, Kurniki, Gringo itd.

Večino teh predstav je režiral Maks Borštnik, kateri je od vsega početka duša Slovenskemu gledališču.

Slovensko gledališče je tudi poklonilo zaslužnim režiserjem in igralcem posebno odličje "MARTIN KRPAN". Prejeli so ga: Nikolaj Jeločnik, Marjan Willenpart, Ema Blejč, Maks Borštnik, France Hribovšek, Rudi Hirschegger.

Ker bi bila lista vseh igralcev ki so nastopali skozi 30 let predolga, zato naj omenim le živeče: Frido Beznik, Maks Borštnik, Stanko Jerebič, Lojze Rezelj.

Hoja v gledališče pomeni ne samo izpričevanje kulturne zavesti ampak tudi izganjanje sodobne človekove praznote, potrjevanje vere v smisel življenja ter glasovanje za človeka, hkrati pa tudi prijateljsko vzajemnost z vsemi, ki jih razvijajoča se gledališka igra druži v skupno utripajoče občestvo.

Na mnoga leta kliče Slovenskemu gledališču v Buenos Airesu tudi GLAS.

R.L.

Pričevanja

Država potrebuje nacionalni radio

Andrej Rot je glavni urednik našega nacionalnega radia, ki vključuje prvi, drugi in tretji nacionalni radijski program.

Kljub vse večji poplavi lokalnih, regionalnih in zasebnih radijskih postaj pa predvsem prvi in drugi program Radia Slovenije po številu poslušalcev še vedno premočno prekašata vso "konkurenco".

Kako na Radiu Slovenija gledate na konkurenco manjših lokalnih, regionalnih in zasebnih postaj?

"Vse te lokalne, regionalne in zasebne radijske postaje ne morejo biti prava konkurenca nacionalnemu radiu, saj ne morejo sestaviti aparata, ki bi imel močno dopisniško mrežo, agencijske novice ter svoj arhiv in dokumentacijo. Kljub temu pa se zavedamo vse večje pomembnosti manjših radijskih postaj.

Čeprav ne poznam natančno zgodovine Radia Slovenija, lahko zatrdim, da smo vedno podpirali lokalne in druge manjše radijske postaje ter jim nudili našo pomoč, če so jo potrebovale. Predvsem manjšim in tržno šibkejšim radijskim postajam smo dopustili, da so ob določenih terminih predvajali program kateregakoli radijskega sporeda Radia Slovenije. To smo jim pogostokrat dajali celo zastoj, oziroma so nam to uslugo plačali v skladu s svojimi finančnimi možnostmi.

Sicer pa je naš odnos do manjših radijskih postaj zelo različen. Čeprav z večino teh postaj zgledno sodelujemo, pa se vodstva nekaterih z nami nočejo niti pogovarjati."

Programi zasebnih radijskih postaj so predvsem tržno zasnovani, njihov cilj je dobiček. To pa najbrž ni cilj nacionalnega radia...

"Na radiu Slovenija naj bi vsak poslušalec našel kaj zase in to nam glede na poslušnost vseh treh programov tudi uspeva. Na tretjem programu je tako predvsem veliko klasične glasbe in oddaj, ki jih poslušajo predvsem intelektualci. Naš radio pokriva skoraj vsa področja. Imeti mora namreč dober informativen program ter dovolj oddaj

o kulturi in športu, pa tudi različne vrste glasbe - od narodnozabavne do rocka.

Nacionalni radio je nujno deficitaren, saj skuša na vsak način širiti svoje zmogljivosti. V nacionalnem radijskem programu tržnost ni najpomembnejši element, tako kot v zasebnih radijih. Na radiu Slovenija reklame prinesejo 40 odstotkov potrebnih sredstev. Seveda pa je točno določeno, koliko sme biti reklam na določenem programu. Nekateri programi, še posebej Val 202, so tržno bolj zanimivi, za tretji radijski program pa propagandni program skoraj ne pride v poštev."

Ali na radiu spremljate poslušnost posameznih oddaj in kako se prilagajate željam poslušalcev?

"Pri nas opravimo redne mesečne analize ter telefonske ankete, s katerimi spremljamo poslušnost posameznih oddaj. Na podlagi dobljenih empiričnih podatkov oddaje razvrstimo v prvi, drugi ali tretji radijski program. Spremembe terminov določenih radijskih oddaj pa so počasne in preudarne, saj so ljudje navajeni poslušati "svojo" oddajo ob določenih uri. Kljub temu se držimo logike, da tiste oddaje, ki niso najbolj poslušane, ne oddajamo ob najbolj ugodnih terminih.

Sicer pa na radiu glede časovne razporeditve ni tako veliko sprememb kot na televiziji, saj je tam več urednikov, ki se borijo za svoj medijski prostor. Na radiu pa moramo upoštevati tudi dejstvo, da so za radijske poslušalce najbolj zanimivi dopoldanski termini, nekoliko manj pa večerni termini, ko večina ljudi gleda televizijo."

Kakšna pa je vaša vizija razvoja Radio Slovenija in lokalnih ter zasebnih radijskih postaj?

"Koncept treh radijskih programov na Radiu Slovenija se mi zdi zelo dober in primeren, saj daje dovolj izbire vsem poslušalcem. Vse tri programe je treba še naprej razvijati in prilagajati sodobni družbi. Hkrati pa je treba z njimi družbo tudi oblikovati, saj je smisel takšne razporeditve programov ravno v dvojnosti med tistim, kar poslušalci želijo slišati, in tistim kar jim radio ponuja. Takrat radio seveda ni tržno usmerjen, je pa za državo nujno potreben. Razvoj pa mora iti naprej tudi v smeri razvoja lokalnih in zasebnih radijskih postaj. Le-te morajo najkasneje v petih letih priti do te stopnje razvoja, da bodo konkurenčne Radiu Slovenija. Z doseganjem tega cilja pa bodo pripomogle tudi k dvigu kakovosti nacionalnih programov."

Rudi Malnar
PROFIT 14. 12. 93

LITERARNI NATEČAJ v spomin Ladislava Lenčka.

Slovenska kulturna akcija razpisuje literarni natečaj v spomin svojega ustanovitelja Ladislava Lenčka.

Natečaj velja za izvirno slovensko prozo, novelo ali črtico, z najmanjšim obsegom deset tiskanih strani Meddobja. Tekst, mora ustrezati umetniški kakovosti in tretjemu členu pravil SKA.

Ocenjevalna komisija bo podelila tri nagrade; prva za 1000 dolarjev, druga za 600 dolarjev in tretjo za 400 dolarjev, ki jih lahko tudi med sabo poveže ali opusti.

Rokopise je treba poslati v tipkani obliki na naslov: Slovenka kulturna akcija
Literarni natečaj
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires, Argentina,

in sicer do 1. novembra 1994 (datum pošnega pečata)

Rokopisi morajo biti opremljeni samo s šifro, avtorjevo pravo ime in njegov naslov pa mora biti v posebnem pismu priložen pod isto šifro. V primeru, da avtor sodeluje z več deli, mora poslati vsako v posebnem ovitku in z drugo šifro. Spremna pisma s pravim avtorjevim imenom bo komisija odprla šele po razdelitvi nagrad.

Razglasitev izida natečaja bo v prvih mesecih leta 1995.

Komisija je sestavljena takole: dr. Marko Kremžar, Miriam Jereb Batagelj, Tine Debeljak, Arh. Jure Vombergar.

Nagrajeni spisi bodo objavljeni v Meddobju, za druge pa se mora uredništvo dogovoriti z avtorjem.

Buenos Aires, 1. junija 1994.

CORREO ARGENTINO Y SUC 6 CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. GLAS es propiedad de la Acción Cultural Eslovena. Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina. Urejuje ga tajništvo (Tine Debeljak, Milena Ahčln, Vinko Rode)). Director: el secretario (Tine Debeljak). Tisk / Impreso en: Editorial Báraga del Centro Misional Báraga, Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Izhajanje GLASA SKA denarno podpira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.